

Крім автоматизації, яка є основним компонентом інформатизації, іншими технологічними складовими інформатизації Наукової бібліотеки МДУ є: телекомунікаційні технології, Інтернет, штрих-кодування, автоматична ідентифікація видань та читачьких квитків, CD-книги, повнотекстові бази, електронні бібліотеки, розвиток корпоративної співпраці, участь у спільних проєктах. Складовими інформатизації можна вважати також: курси навчання працівників, курси навчання читачів.

Автоматизація бібліотечних процесів в НБ МДУ є базовим та першочерговим етапом для створення умов інформатизації.

Перші кроки у напрямку використання інформаційних технологій у бібліотечній справі МДУ зроблено у 2000 році, коли у бібліотеці МДУ впроваджується АБІС «Ірбіс». Студенти можуть вільно здійснювати пошук потрібної бібліографічної інформації у електронному каталозі АБІС «Ірбіс».

Розвиток автоматизованого інформаційного середовища в бібліотеці МДУ породжує нові форми організації пошуку, використання інформаційно-пошукових систем. Інформаційно-пошукова система являє собою функціональну систему, призначену для зберігання й пошуку інформації.

В сучасних умовах надзвичайно актуальними завданнями є автоматизація документально-інформаційного забезпечення і механізація бібліографічного пошуку. У НБ МДУ бібліографічне обслуговування здійснюється у двох основних режимах: режим бібліографічного інформування; довідково-бібліографічний режим.

До покращення документально-інформаційного забезпечення Наукової бібліотеки МДУ віднесемо: облаштування електронного читального залу; забезпечення доступу до Інтернет працівникам та користувачам бібліотеки; запровадження та підтримка АБІС «Ірбіс»; використання Microsoft Office для комп'ютерної верстки документів. Позитивним досягненням Наукової бібліотеки МДУ є систематичне проведення ретроконверсія навчального фонду абонементу.

Таким чином, організаційні засади бібліотечної справи в МДУ визначаються нормативно-методичними документами бібліотеки університету. Основними видами діяльності Наукової бібліотеки МДУ є проведення планових робіт з формування, збереження фонду, удосконалення довідково-бібліографічного апарату бібліотеки на всіх носіях інформації. Відносно новим явищем у діяльності бібліотеки є запровадження додаткових бібліотечних платних послуг. Багато уваги приділяється культурно-просвітницькій, науково-дослідній роботі, вихованню інформаційної культури студентів та питанням підвищення кваліфікації співробітників бібліотеки.

Література

1. Положення про наукову бібліотеку МДУ / Наукова бібліотека Маріупольського державного університету. – Маріуполь, 2015. – 5 с.
2. Програма автоматизації бібліотеки МДГУ на 2006-2010 рр. / Наукова бібліотека Маріупольського державного гуманітарного університету. – Маріуполь, 2005. – 5 с.
3. Концепція інформатизації Наукової бібліотеки МДУ / Наукова бібліотека Маріупольського державного університету. – Маріуполь, 2010

УДК 81'271.1:024(043)

Головач В.В.

РОЛЬ МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ БІБЛІОТЕЧНОГО ФАХІВЦЯ У ЗАДОВОЛЕННІ ПОТРЕБ ЧИТАЧІВ

У будь-якій сфері діяльності фахівець повинен володіти професійною та комунікативною компетенцією. Як і професія педагога або журналіста, професія бібліотекаря вимагає мистецтва володіння мовою. Для того, щоб вміти рекомендувати книги професійно, аргументувати свою точку зору, вести дискусію з читачем, бібліотекар не може використовувати тільки особистий досвід чи власну інтуїцію. Френсіс Бекон відзначав, що ми всі боржники перед нашими професіями. Потреба у підтримці рівня знань в актуальному стані стосується не тільки читачів, але і бібліотекарів. У професії бібліотекаря, як в жодній з інших, найбільш явною є вимога щодо навчання протягом всього життя. Бібліотекар як фахівець завжди ототожнювався з освіченою, культурною людиною, яка обізнана в змісті книжкового фонду, яка вміє переконливо і доброзичливо, з повагою провести масовий захід або індивідуальну бесіду, під час яких дотримуватиметься зразків високої мовленнєвої культури [1].

Серед найвідоміших дослідників проблеми бібліотечного спілкування варто відзначити Л.С. Гозмана, С.А. Єзову, М.Я. Дворкіну та Н.В. Клименкову. Дослідження названих бібліотекознавців базуються на фундаментальних працях таких психологів і філософів як Б.Г. Ананьєвої, В.Н. Мясіщева, Б.Ф. Ломова та М.С. Кагана. Саме ці науковці заклали фундамент теорії спілкування як процесу, що є базою будь-якої діяльності, в тому числі і бібліотечній. Під бібліотечним спілкуванням розуміється «комунікація людей у процесі бібліотечного обслуговування, у тому числі: бібліотекаря з користувачем, міжособистісне спілкування користувачів і фахове спілкування бібліотекарів» [2].

Спілкуванню в бібліотеці притаманні певні функції, найважливішими з яких є:

1. Комунікативна функція є головною у бібліотечному спілкуванні, тобто є засобом взаємодії у бібліотечному середовищі.

2. Інформаційна функція також є основною та полягає у надаванні бібліотекою інформації читачам, забезпечує вільний доступ до бібліотечних ресурсів. Інформація – це особливе знання, воно призначене споживачеві, без взаємодії з ним інформація втрачає сенс.

3. Регулятивна функція сприяє упорядкуванню відносин у бібліотечному середовищі, допомагає бібліотекарю знайти своє місце в професійному колективі, налагодити ділові контакти з користувачем, встановити межі в ділових стосунках, взаєморозуміння. На таких засадах функція дозволяє регулювати відносини на належному етичному рівні.

4. Виховна функція виражається в тому, що спілкування в бібліотеці позитивно впливає на всіх її учасників: бібліотекар в процесі спілкування з читачем отримує потрібну інформацію для підвищення ефективності процесу обслуговування, переймає у читачів їх знання, культуру. Читач відчуває виховний вплив з боку бібліотекаря [1].

У складному багатогранному процесі спілкування виділяються два аспекти, які властиві бібліотечному спілкуванню: психологічний і етичний. Найбільш розроблений психологічний аспект бібліотечного спілкування. Основними проблемами цього аспекту дослідники вважають: питання про характер бібліотечного спілкування; осмислення ролі емоцій у бібліотечному спілкуванні; роль психолого-педагогічного такту бібліотекаря в процесі бібліотечного спілкування, можливості подолання конфліктів та бар'єрів спілкування; роль особистісних якостей бібліотекаря і читача у процесі бібліотечного спілкування, їх сприйняття один одним тощо [2].

Специфічною рисою бібліотечного спілкування можна назвати і велику гнучкість, яка виражається в умінні диференційовано (в залежності від багатьох факторів) реагувати на різні інтереси і запити, враховувати різноманітні характеристики читача.

Бібліотечне обслуговування, як і інше спілкування, відбувається за допомогою певних засобів. Виділяють такі засоби спілкування: мовні, жестові, предметні (книги, виставки, інформаційні списки тощо). Основним з них є мова [2].

Структура спілкування складається з трьох взаємопов'язаних сторін: комунікативної, перцептивної, інтерактивної. Комунікативна – відображає обмін інформацією між тими, хто спілкується. Перцептивна – означає процес сприйняття один одного партнерами в процесі спілкування і встановлення взаєморозуміння. Інтерактивна полягає в обміні інформацією, ідеями, знаннями та діями між бібліотекарем і читачем [2].

В останні роки у вітчизняному та зарубіжному бібліотекознавстві актуалізовані питання якості обслуговування. Асоціацією наукових бібліотек США (ARL) була розроблена одна з успішних програм визначення якості бібліотечного обслуговування – LIBQUAL, в якій було зазначено таке поняття, як «людський фактор обслуговування».

Адекватні ситуації прояву моральних якостей і почуттів – важливий показник культури спілкування бібліотекаря [2]. За допомогою комунікації бібліотекар виступає суб'єктом моральних відносин у бібліотеці, залучає читачів до соціального досвіду і, таким чином, морально впливає на всю систему відносин «бібліотекар-читач» [1].

Бар'єри в бібліотечному спілкуванні призводять до конфліктів. Об'єктом конфлікту в бібліотечному спілкуванні може бути порушене право на професійне обслуговування (з боку читача), недотримання читачем правил користування бібліотекою (з боку бібліотекаря). Предметом конфлікту є внутрішня психологічна причина, яка і призводить до конфлікту сторін. Найчастіше в процесі бібліотечного обслуговування конфліктні ситуації виникають у випадках: порушення читачами правил користування бібліотекою; некоректної поведінки як читача, так і бібліотекаря; виробничого характеру; слабкої матеріально-технічної бази; недостатнього рівня професійної кваліфікації бібліотекарів; низького рівня інформаційної культури читачів; негативних особистих якостей бібліотекарів та користувачів бібліотек. Знайти шляхи зняття або пом'якшення конфлікту є фаховим завданням бібліотечного працівника [2].

Процес спілкування в бібліотеці орієнтований і на те, щоб між усіма його учасниками склалися доброзичливі, етичні відносини, щоб кожен міг реалізувати свої можливості у творчості, виконати намічені цілі і завдання. Бібліотекар за таких умов спілкування отримує задоволення від своєї праці, а читач впевнений, що його праця в бібліотеці буде плідною, всі його читацькі запити будуть задоволені, умови роботи будуть комфортними, а атмосфера спілкування – дружньою [1].

Отже, мовна культура є однією із найважливіших професійних характеристик бібліотечного фахівця, його візитною карткою. Культура мовлення бібліотекаря є основою його взаємовідносин з читачем. Завдяки вмільній комунікації він залучає читачів до знань, встановлює добрі взаємини для подальшого ефективного задоволення інформаційних потреб. Виступаючи з усною промовою під час проведення масових заходів, розмовляючи в процесі індивідуальної роботи, бібліотекар залучає читачів до знань, надає інформаційні послуги. Від мовленнєвого професіоналізму, що, зокрема, проявляється у

переконливості, значною мірою залежить успіх подальшого розвитку системи бібліотечного обслуговування [1].

Література

1. Алтухова Г.А. Речевая культура библиотекаря : учеб. пособие для высш. и сред. проф. учеб. заведений культуры и искусств / Г. А. Алтухова. – М. : ИПО Профиздат, 2001. – 96 с.
2. Бібліотечне об'єднання в процесі обслуговування користувачів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.studfiles.ru/preview/4164594/page:6>.
3. Езова С.А. Грани бібліотечного об'єднання : учеб.-метод. пособие / С.А. Езова. – М. : Профиздат, 2002. – 159 с.

УДК 02(043)

Дейниченко О.В.

БІБЛІОТЕЧНА СПРАВА, ДІЯЛЬНІСТЬ, ПРАКТИКА: ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ

За словами Г. І. Солоїденко, формування бібліотечної термінології розпочалося ще наприкінці ХІХ ст [11, с. 3], але і на сучасному етапі не всі терміни остаточно визначені: навіть ті, що не позначають нові бібліотечні процеси і вживалися протягом усього ХХ ст. В межах досліджень, присвячених функціонуванню бібліотек як інформаційних центрів, актуальним є визначення таких понять, як «бібліотечна справа», «бібліотечна діяльність» та «бібліотечна практика», «інформаційно-бібліотечна діяльність».

На сучасному етапі функціонування термінологічної системи бібліотекознавства основними джерелами визначення термінів, затверджених на державному рівні, є Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», ДСТУ 7448:2013 «Бібліотечно-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять» (надалі – ДСТУ) та online-проект Національної парламентської бібліотеки України «Українська бібліотечна енциклопедія» (надалі – УБЕ) [1; 9; 12]. Поняття «бібліотечна справа» і ДСТУ, і УБА визначають та, як воно викладено у Законі України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» (див. рис. 1).

Рис. 1. Схематичне відображення аспектів поняття «бібліотечна справа» (за Законом України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» [9])

Поняття «бібліотечна діяльність» у вказаному Законі визначено не було, але у статті 3 старої редакції цього Закону розглядалися основні напрями бібліотечної діяльності, з чого можна було зробити висновок, що під цим поняттям розуміється діяльність бібліотек, спрямована на формування, зберігання документально-інформаційних ресурсів та бібліотечне обслуговування [8]. Т. В. Курило також виокремлює основні аспекти бібліотечної діяльності, розглядаючи бібліотеку як бібліотечно-бібліографічний, культурно-просвітницький і науково-допоміжний інститут [7, с. 85].

ДСТУ 7448:2013 визначає як окремі поняття такі термін, як «бібліотечна діяльність» та «інформаційна діяльність» [1]. При цьому на початку 2010-х рр. О. Воскобойнікова-Гузева зазначала, що бібліотечна діяльність «останніми роками розглядається як бібліотечно-інформаційна» [5, с. 6], і що згаданий ДСТУ, який на той момент розроблявся, повинен надати чітке визначення бібліотечно-інформаційна діяльності, «хоча попередній проект стандарту містить окремі поняття» [4, с. 28]. У порівнянні з проектом [2], у затвердженому тексті ДСТУ визначення понять «бібліотечна діяльність» та «інформаційна діяльність» було дещо змінено (див. табл. 1), однак, цілісний термін «бібліотечно-інформаційна діяльність» згадується тільки у назві ДСТУ [1], отже це поняття так остаточно і не визначене.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ**

ДЕБЮТ

*Збірник тез доповідей студентів
історичного факультету*

Маріуполь – 2017

ББК 94 я 43
УДК 08 (063)

Дебют: Збірник тез доповідей студентів історичного факультету МДУ за результатами участі у Декаді студентської науки 2017 / За заг. ред. д.політ.н., проф. К.В. Балабанова, д.е.н., проф. О.В. Булатової. – Маріуполь, 2017. – 151 с.

Редакційна колегія: д.і.н., професор В.Ф. Лисак, к.і.н., доцент І.О. Петрова, к.н.соц.ком., доцент В.О. Кудлай, д.і.н., професор В.М. Романцов, к.політ.н., доцент М.В. Булик, к.політ.н., доцент О.Л. Гільченко, к.і.н., доцент Ю.В. Рябуха, к.політ.н., доцент К.А. Трима, к.і.н., доцент О.С. Цибулько

Матеріали збірника висвітлюють результати науково-дослідної роботи студентів МДУ, які присвячені питанням історії, міжнародних відносин, політології, документознавства, філософії, соціології тощо.

Рекомендовано до друку та поширення мережею Інтернет Радою молодих вчених Маріупольського державного університету

Протокол № 2 від 31.01.2017.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.